

Muistilista yli 65-vuotiaiden palveluista Suomessa

OSA 3: Omat oikeudet

Valtuudet ja valtakirjat

Valittaminen

Äänestäminen

Valtuudet ja valtakirjat

Valtakirjat

- **Valtakirja** tarkoittaa sitä, että ihminen antaa toiselle luvan hoitaa hänen asioitaan.
 - Valtakirjan voi antaa yksityishenkilölle, yritykselle, yhdistykselle tai muulle yhteisölle.
 - Valtakirjassa määritellään, mitä asioita toinen saa hoitaa.
- **Suomi.fi-valtuudet** antavat oikeudet moniin digipalveluihin.
- **Palveluiden tarjoajilla** on usein valmis valtakirjapohja.
- **Valtakirjan voi kirjoittaa joissain tapauksissa myös itse.** Siinä on hyvä olla nämä tiedot:
 - Valtuuttajan nimi, yhteystiedot ja henkilötunnus (henkilö, joka antaa valtuudet)
 - Valtuutetun nimi ja henkilötunnus (henkilö, jolle annetaan valtuudet)
 - Molempien allekirjoitus
 - Päivämäärät, jolloin valtuutus on voimassa

Suomi.fi-valtuudet

- **Suomi.fi-valtuudet ovat sähköinen valtakirja.** <https://www.suomi.fi/valtuudet>
 - Annat valtuudet itse. Kun olet antanut valtuudet, toinen henkilö tai organisaatio voi asioida sinun puolestasi viranomaisten palveluissa.
 - Voit antaa valtuudet yksityishenkilölle, yritykselle, yhdistykselle tai muulle yhteisölle.
 - Toinen henkilö voi myös pyytää, että saa sinulta Suomi.fi-valtuudet sinun asioidesi hoitamiseen. Voit hyväksyä tai hylätä pyynnön.
- **Helpointa on antaa valtuudet Suomi.fi-verkkopalvelussa.** Myös hakemuksen postittaminen ja käyminen Digi- ja väestötietoviraston palvelupaikassa ovat mahdollisia.
- **Tiedot tallentuvat valtuusrekisteriin.** Viranomaisen tarkistaa rekisteristä, kuka voi asioida toisen puolesta.

Hoitotahto ja hoivatahto

- **Hoitotahto:** <https://www.kanta.fi/hoitotahto-ja-elinluovutustahto>
 - Hoitotahdossa kerrot, millaista hoitoa itse toivot. Esimerkiksi millaista kivunhoitoa toivot tai millaisissa tilanteissa haluat elvytystä. Voit myös kertoa vakaumukseen liittyviä toiveita, esimerkiksi miten haluat, että uskonto otetaan huomioon hoidossa.
 - Tallenna hoitotahto OmaKantaan. Jos olet joskus tilanteessa, jossa et pysty kertomaan millaista hoitoa haluat, hoitopaikan täytyy tarkistaa asia hoitotahdosta.
- **Hoivatahto**
 - Hoivatahdossa kerrot, mikä on sinulle tärkeää arkielämässä. Aiheita voivat olla esimerkiksi ruoka, musiikki, pukeutuminen ja yhteiset tilaisuudet.
 - Hoivatahto on vapaamuotoinen ja epävirallinen teksti. Sen avulla hoitajat saavat tietää, millaisia arvoja ja mieltymyksiä sinulla on.

Edunvalvonta

- **Kun ihminen ei pysty hoitamaan itse asioitaan, hänelle täytyy määrätä edunvalvoja.**
<https://dvv.fi/aikuisen-edunvalvonta>
 - Edunvalvoja hoitaa taloudelliset asiasi, esimerkiksi maksaa laskut ja huolehtii, että rahasi riittävät tarpeellisiin asioihin arjessa.
 - Edunvalvoja huolehtii myös, että saat sopivan hoidon, huolenpidon ja kuntoutuksen.
- **Digi- ja väestötietovirasto (DVV) määrää, kuka toimii edunvalvojanasi.**
 - **Yleinen edunvalvoja** on ammattilainen, joka hoitaa monien ihmisten asioita työkseen. Et voi itse valita, kuka hän on.
 - Jos haluat vaikuttaa itse siihen, kuka hoitaa asioitasi tulevaisuudessa, tee **edunvalvontavaltuutus**.

Edunvalvontavaltuutus

- **Edunvalvontavaltuutus on kirjallinen sopimus, jolla voit vaikuttaa omaan tulevaisuuteesi.** <https://dvv.fi/edunvalvontavaltuutus-eli-tuen-tarpeen-ennakointi>
 - Valtuutus ei astu voimaan heti. Valtuutusta tarvitaan vasta, jos sairastut niin, ettet pysty itse hoitamaan omia rahaan tai terveyteen liittyviä asioitasi.
 - Valtuutuksessa määrää: Kuka hoitaa asioitasi ja miten asioita pitää hoitaa.
 - Valtuutus ei ole pakollinen. Jos sitä ei ole, yleinen edunvalvoja hoitaa asioitasi.
- **Tee kirjallinen sopimus.** <https://dvv.fi/nain-laadit-edunvalvontavaltakirjan>
 - Tulosta sopimus, allekirjoita se itse ja pyydä kahden todistajan allekirjoitukset. Säilytä sopimus turvallisessa paikassa ja kerro läheisille, missä se on.
 - Jos joskus sairastut niin, että et pysty hoitamaan omia asioitasi, lääkäri kirjoittaa siitä todistuksen. Lääkärintodistus ja alkuperäinen sopimus lähetetään Digi- ja väestötietovirastoon, missä asiakirjat tarkistetaan. Sen jälkeen sinun määräämäsi henkilö hoitaa asioitasi.

Hautaustestamentti

- **Omat hautajaiset voi suunnitella etukäteen.**
 - Kerro omaisille ja läheisille toiveistasi. Toiveet on hyvä kirjoittaa ylös.
- **Hautausjärjestelyni-vihkoon** voi kirjoittaa toiveita:
https://hautajaiset.fi/wp-content/uploads/2022/09/hautausjarjestelyni_nettiin.pdf
- **Hautaustestamentti on virallinen asiakirja.**
<https://hautajaiset.fi/ohjeita-hautajaisiin/hautauksen-ennakkosuunnittelu/>
 - Hautaustestamentissa määrääät itse etukäteen, miten hautajaisesi järjestetään.
 - Tee testamentti sellaisessa hautaustoimistossa, joka kuuluu Suomen Hautaustoimistojen Liittoon. Testamentti allekirjoitetaan ja siihen tarvitaan todistajat.
 - Testamentista tehdään kaksi kappaletta. Toisen saat itse ja toinen jää hautaustoimistoon.

Valittaminen

Viranomaisten päätöksistä valittaminen

- **Viranomaisten päätöksistä voi valittaa.**

<https://www.oikeus.fi/teemat/muutoksenhaku-viranomaisen-paatokseen/>

- Jos ihminen tai organisaatio ei ole tyytyväinen viranomaisen päätökseen, siitä voi valittaa ja hakea muutosta.
 - Myös siitä voi valittaa, että asia on jätetty tutkimatta.
- **Muutosta voi hakea asianosainen** eli se henkilö tai organisaatio, johon päätös kohdistuu.
- **Ohje muutoksen hakemiseen löytyy päätöksestä**, jonka viranomainen on lähettänyt.
 - Päätöksessä lukee, minne valitus tai oikaisuvaatimus lähetetään.
 - Päätöksessä kerrotaan, miten pian valitus tai oikaisuvaatimus täytyy tehdä.

Potilaan oikeudet ja hoidosta valittaminen

- **Potilaan oikeuksista ja asemasta määrätään laissa.** <https://stm.fi/potilaan-oikeudet>
 - Laki koskee julkista ja yksityistä terveydenhuoltoa.
 - Oikeudet koskevat hoidon laatua, potilaan kohtelua, itsemääräämisoikeutta, hoitosuunnitelmaa ja oikeusturvaa sekä tietojen antamista potilaalle.
- **Jos on tyytymätön** omaan tai läheisen hoitoon, ensin asiaa selvitetään hoitoa antaneen henkilön tai hänen esihenkilönsä kanssa. **Hoitopaikan potilasasiavastaava** neuvoo ja auttaa.
 - **Muistutus** tehdään terveydenhuollosta vastaavalle johtajalle.
 - **Kantelu** tehdään Lupa- ja valvontavirastoon.
 - **Vahinkoilmoitus** tehdään Potilasvakuutuskeskukselle.
- Lue lisää terveyspalveluista ja potilaan oikeuksista Suomessa: <https://www.eu-terveydenhoito.fi/hoitoon-ulkomailta-suomeen/nain-kaytat-terveyspalveluja-suomessa/>

Äänestämisen

Vaalit ja äänestäminen

- **Poliittiset päättäjät valitaan vaaleilla:** <https://vaalit.fi/>
 - Äänestäminen on Suomessa perusoikeus. Äänestäjän täytyy olla täysi-ikäinen.
- **Kuntavaalit:** Valitaan kuntien ja kaupunkien valtuustot. Kunnan asukkaat saavat äänestää, ei tarvitse olla Suomen kansalainen.
- **Aluevaalit:** Valitaan aluevaltuustot. Äänestetään oman hyvinvointialueen ehdokkaita. Hyvinvointialueella sijaitsevan kunnan asukkaat saavat äänestää, ei tarvitse olla Suomen kansalainen.
- **Eduskuntavaalit:** Valitaan kansanedustajat. Suomen kansalaiset saavat äänestää.
- **Presidentinvaalit:** Valitaan Tasavallan presidentti. Suomen kansalaiset saavat äänestää.
- **Europarlamenttivaalit:** Valitaan Suomen edustajat Euroopan parlamenttiin. Suomen kansalaiset saavat äänestää. Lisäksi saavat äänestää myös muiden EU-maiden kansalaiset, jotka asuvat Suomessa, mutta tiettyjen ehtojen täytyttyä.
- Lue lisää eri kielillä: <https://vaalit.fi/tietoa-eri-kielilla>

Äänestäminen ennakkoon tai vaalipäivänä

- **Äänestäminen ennakkoon:** <https://vaalit.fi/aanestaminen-ennakkoon>
 - Voit äänestää ennen virallista vaalipäivää missä tahansa ennakkoäänestyspaikassa.
 - Paikkoja on paljon Suomessa tai ulkomailla (esimerkiksi Suomen edustustot).
Voit valita ajan ja paikan itse.
- **Äänestäminen vaalipäivänä:** <https://vaalit.fi/aanestaminen-vaalipaivana>
 - Vaalipäivänä voit äänestää vain omassa äänestyspaikassasi.
 - Jos et pysty itse tekemään merkintää vaalilippuun, voit ottaa mukaan oman avustajan.
Äänestyspaikassa on aina myös yleinen vaaliavustaja, joka auttaa tekemään merkinnän.

Äänestäminen kotona, laitoksessa tai ulkomailla

- **Äänestäminen kotona:** <https://vaalit.fi/aanestaminen-kotona>
 - Jos sinun on hyvin vaikea päästä äänestyspaikalle tai ennakoöäänestyspaikalle, voit pyytää kotiäänestystä. Sovi aika hyvissä ajoin etukäteen.
 - Vaalitoimitsija tulee kotiisi ja auttaa äänestämään.
 - Samassa taloudessa asuva omaishoitaja saa äänestää samalla kerralla.
- **Äänestäminen laitoksessa:** <https://vaalit.fi/aanestaminen-laitoksessa>
 - Jos olet laitoksessa, voit äänestää siellä.
 - Äänestäminen on mahdollista esimerkiksi sairaalassa ja vanhainkodissa.
- **Kirjeäänestys ulkomailla:** <https://vaalit.fi/kirjeaanestys>
 - Jos olet ulkomailla koko ennakoöäänestyksen ajan ja vaalipäivän, voit äänestää kirjeellä.